

obtoženec — res v nevarnosti, slepi strasti te ali one stranke izdanim biti. !

Te in enake pomislke proti porotam imela sta v gosposki zbornici med drugimi tudi Lichtenfels in Schmerling, prvosednik najvišje sodnije na Dunaju; toda dvome jima je pregnal minister pravosodja, dr. Glaser, češ, da se s takimi ugovori nezaupnica daje ustavoverni vladi, ktera le izvršuje, kar je v prestolnem govoru obljubila. To je bilo omenjenima gospodoma dovolj, da sta svoje prepričanje utajila in upor proti porotam opustila. Prišla bo torej gotovo postava, in tudi mi ne moremo druga nič storiti, kakor da skušamo pripomoči, da se za porotnike volijo najboljši možje. V ta namen razglasimo prihodnjič nekatere prav mikavne izglede iz porotniške zgodovine, ki bodo spričevali, da porotniki silno težkih dolžnosti na se vzamejo, da toraj vsak za porotnika ni, najmanj pa kričači, ki se pri vsaki volitvi ljudem ponujajo in sladkajo.

Zastran vojne postave

je izdalo c. k. ministerstvo za deželno brambo razpis od 8. novembra 1872, št. 12.921, s katerim se navod k izpeljevanju vojne postave razjasnuje. Pri §§. 40 — 43 se je izreklo, da gre kandidatom duhovnega stanja, kateri se zunaj cesarstva (menda na Ogerskem?) bogoslovja učijo, olajšava §. 25. vojne postave*), ako se tam posvetujejo takim bogoslovnim naukom, ki se v našem cesarstvu vračunijo ter se o tem izkažejo s poverjenimi spričevali, in da se o svojem času smejo vvrstiti med stoječo armado (vojno pomorstvo) ali tudi deželno brambo kakor dušni pastirji.

Sme se torej pričakovati, da bode Njegovo veličanstvo uslišalo prošnjo krajskega deželnega zbora, naj se olajšanje §. 25. vojne postave razširi tudi na tiste slušatelje bogoslovja, ki so poprej bili med vojake vrsteni, preden so se sprejeli v ktero semenišče, ker je že čutiti pomanjkanje duhovnikov, in na Primorskem dve škofiji že sedaj imate le po enega bogoslovca.

Cerkvene zadeve.

Začetki krščanstva na Slovenskem.

VI.

Ko se je pisalo 700 po Krist., so novi slovanski naselniki že bili posedli ves Norik in Panonijo, deloma tudi Istrijo in Venecijo. Dali so tem deželam nova imena. Imenovali so Norik „Karatan“ (Korotan) ali „Slavinijo“ (Slovenijo).

*) Omenjeni §. veleva, da dobodo bogoslovci, ako se med vojake vzamejo, odpust, da zamorejo bogoslovske študije nadaljevati, da se pa po sprejetem posvečenju med vojaške duhovnike uvrstijo. Vredn.

Raztezala se je Slovenija med Savo in Dravo, in sicer na sedanjem Krajskem blizu do Ljubljane, na slovenskem Štajerskem do Maribora ali kakor drugi trdijo, do Ptuja. Posavsko Panonijo so imenovali „slovensko stran“, rimsko Karnijo (sedanje Dolensko in Notranjsko na Krajskem) so imenovali Krajno. Ime: „Slovenska stran“ je izmed naroda že zdavnej zginulo in živi le še v pesmi:

„Najlepši je dan,
Na slovensko stran;
Čast Bogu za to recimo“.

V svoji novi vlasti so imeli Slovenci od treh strani srdite sovražnike: na zapadu Longobarde, narod nemški, ki je gospodoval do Soče in Zilje; na severu Bavarce, proti jutru Avare; le na jugu so jih mejili Hrvati in Srbi, naroda slovanska, ki sta prišla iz tatranskih krajev l. 640 ter posedla gornjo Mezijo in Dalmacijo in vse kraje poleg doljne Save do jadranskega morja.

L. 624 se je bil Slovencem ponudil za vojvodo hrabri Samo, ter jih oprostil težkega avarskega jarma. Zmagal je Avare in Franke in slavno vladal 36 let.

A po njegovi smrti so si Avari zopet opomogli in so iz nova nadlegovali in tlačili Slovence. L. 740 je korotanski vojvoda Borut zoper avarsko silo Bavarce na pomoč poklical, s tem pa je njim in posredoma Frankom prišel v pest. Franki namreč, ki so bili tudi nemške korenine, so zmagali pod vodstvom svojega kralja Karola l. 774 Longobade; l. 777 Bavarce in z njimi zvezane korotanske Slovence; l. 789 so si podvrgli Krajno in Istrijo in l. 799 so po osemletni krvavi vojski pobili tudi Avare. Tako je bila ob koncu osmega stoletja vsa slovenska zemlja v oblasti Frankov. Karol, Veliki imenovan, je poslal v slovenske dežele nemške plemenitaše kot gospode in vladarje; ti so pa seboj pripeljali nemških rokodelcev in postala je nemščina po gradovih in mestih veljavni jezik. — O tej dobi piše Jan. Trdina („Zgodovina slov. naroda“). Izdala Matica slovenska) tako-le: „V vseh deželah je Karol Veliki pazil na to, da niso imele enega poglavarja, kateri bi bil potem lahko premočen in se mu utegnil spuntati. Tedaj razdeli vsako količkanj bolj veliko deželo v več krajev, in tako so res tisti, ktere je v teh krajinah poglavarje postavil (Ingo, Vojnimir, Ljudevit, Privina, Koecil itd.), le majhno moč imeli ter niso mogli na nikakoršen punt misliti. Tako je Karol tudi slovensko vojvodstvo v mnogo deželic razkosal. Sicer je pa ta cesar pravice narodove in zlasti njih jezik spoštoval in ohranil. Slovencem je večidel slovenske poglavarje ali kneze postavljaj; pri sodbah se je ravnalo vse po slovenski in gosposke niso smele drugače kot v domačem jeziku narodovem deželne zadeve opravljati. Celó narodne zbornice, katerih so bili Slovenci že skoro pozabili, vpeljal jim je Karol Veliki v vsaki posebni gro-

fiji in knežiji iz nova. Tako tedaj gotovo ta cesar ne zasluži tistega grajanja, s katerim ga mnogo pisateljev tako silno pita, marveč mu gre celó naša hvala, ne sicer zavoljo tega, ker se je Slovencem gospoda vrnil in jih razdelil, gotovo pa zavoljo tega, ker je on pokončal Obre (na Ogerskem), največje sovražnike naših očetov⁴.

Za nove neverske naselnike na slovenski zemlji so bili kristjani, ki so se v previharnih časih tu in tam še ohranili, nekakošen kvas, ki je sčasoma vse ljudstvo predelal in tako Božjemu kraljestvu pridružil. Nadškofi akvilejski, pastirji tržaške cerkve in tudi škofi hvaški (Hrvatje so se pokristjanili že l. 640 za papeža Janeza IV. in grškega cesarja Heraklija) so si gotovo mnogo prizadjali zasejati evangelijsko seme med nevernimi Slovenci.

A zdaj je drugo mesto telitno postalo za spreobrnitev slovenskega naroda v severni strani, namreč Solnigrad, ki ga je sv. Rupert, poprej škof v Vormaciji poleg Rajne, pozidal iz razvalin starega rimskega mesta Juvavije. Sv. Rupert je bil zapustil svojo škofijo, ne ve se zaradi katerih vzrokov, ter se je trudil med Bavarci krščanstvo razširiti. V Juvaviji si je izvolil svoj sedež, zidal cerkev in samostan za moške in ženske. Iz tega mesta je mnogokrat potoval čez visoke Turone, ter sveto vero oznanoval Slovincem. Došel je do korotanskega vojvode, je po njegovi prošnji mnogo ljudstva spreobrnul in krstil, tudi več cerkev posvetil in mašnikov razposlal. Celó do Celja, se pripoveduje, je prišel, ondi vzdignul svetinje sv. Maksimilijana škofa in mučenca. Potem se je vrnil na Bavarsko, ter umrl blizu l. 718.

Sv. Rupert se zamore imenovati apotol Slovencev, ljudstvo njegovo slavno ime še dendenes časti.

Gospodarske stvari.

0 petiotiziranju.

(Piše Rih. Dolencec. Konec.)

B. Petiotiziranje s frišnimi tropinami, špiritom (alkoholom) in vodo. (Glej list 43. lansk. in 3. letošnj. leta.) Ta način se še nekoliko ložje vrši memo prvega, ker raztopljenje sladkorja (tega tukaj čisto nič treba ni) popolnoma odpade, in tudi ni potreba nalive toliko časa na tropinah pustiti. Prejdimo koj k opisu dela samega. Z grozrdjem in doseženimi tropinami postopa se čisto tako, kakor pri prvem načinu, namesto sladkorja se pa dodá drozgi pri prvem nalivu toliko odstotkov že dovršenega alkohola — špirta —, kolikor ga v bodočem vinu zahtevamo, manj 1 %, kajti tega nadomesti v drozgi še nazoči sladkor; pri vseh sledečih nalivih pa na ta procent čisto nič paziti ni treba, kajti sladkor že prvi naliv dovolj izvleče. Ako torej hočemo na primer vino z 12 % alkohola, dodati moramo pr-

vemu nalivu 11 % špirta, drugemu pa že 12, tretjemu ravno tako i. t. d.

Tako pridobljena zmes se pusti pod ravno tistimi pogoji, koje smo pri prvem petiotiziranju navedli, k večjemu 4 dni pri miru. Več časa jo puščati bilo bi brezumno, kajti tukaj nima skoro kaj kipeti, ker se sladkor v drozgi skoro več ne šteje. Rekli smo namreč, da ima kipenje sledeči namen: 1. ono razkroji sladkor v alkohol in ogleno kislino, 2. nastali alkohol in nastala gorkota izlečeta vse okusne dele iz tropin. Pri tem načinu nam za nastajanje alkohola mar ni, saj ga dovršenega dodamo, in kar se ekstrahiranja tiče, smemo tudi še zadovoljni biti, špirit stori svojo dolžnost, se vé, da nigdar ne v tisti meri kakor tam, kjer se še le sam razvija, in kjer z nastalo gorkoto združen dela. Zatorej se pa pri tem načinu petiotiziranja nikdar tako dobrega uspeha nadjati ni kakor pa pri prvem, kajti prvo ali burno kipenje v pravem pomenu besede vendarle izostane in vse daljno razvijanje ekstrakta do dovršenega vina godi se na račun drugega kipenja, kateremu tudi tiho ali počasno kipenje pravimo, ker navadno več let traja, saj eno pa prav gotovo. Iz tega pa ni sklepati, da bi se tako doseženo vino od unega po prvem načinu že razločevalo kakor noč in dan, na to ni misliti, razloček je nepomenljiv. Zatorej tudi tega načina nikdar odsvetovali ne bodedo, marveč še ga priporočali, zlasti tam, kjer trpé vinorejci veliko pomanjkanje vode, kakor na Krasu. Krašovci imajo tako malo vode — in sicer ne studenčnice, ampak kapnice — da jim večkrat še celó za pijačo zmanjka, kaj še le za petiotiziranje! Ako bi se voda sama na sebi v posodah ne usmradila — in osmradena voda se ve da ni za rabo — bilo bi lahko; napolnili bi se namreč prazni sodje ob dežju in vode bilo bi dovolj. Ali temu ni tako; voda se kaj rada osmradi in potem še posodo pokvari. Dodajmo pa vodi špirta, in scer toliko, kolikor ga ima v vino priti, in ohranila se bode več let nepokvarjena, in tudi posoda se vé da, nikake škode trpeti ne more.

Na kar pa pri tem petiotiziranju nikakor pozabiti ne smemo, je sledeče: Bog obvari navadni špirit, kakoršnega se po naših štacunah najde, jemati, kajti ta ni prečiščen (rektificiran), ampak smrdi po „fuselnu“ kakor cap. Smrad po fuselnu iztakne pa v vinu vsak še tako malo občutljivi nos, in takošno vino se ne bode moglo prodati. Za petiotiziranje se naj vzame popolnoma sčiščeni (rektificirani) špirit. On je res drag, toraj stane ž njim napravljeno vino ravno tako visoko kakor ono s pomočjo sladkorja; to pa nič ne dé, saj je vino za prodaj.

S tem naj bode razprava o petiotiziranju končana. Zdaj bi morali o petiotiziranju lastno narodno gospodarsko mnenje razodeti, kar pa celó opuščamo. Saj so vender Nemci, Francozi, Lahi itd. na tisoč in tisoč pól pro in kontra spi-